

Odată cu noua stagiune și cu noul an teatral, 1987, teatrele din întreaga țară vor intra în etapele competiționale ale celei de-a VI-a ediții a marelui Festival național „Cîntarea României”. O succintă trecere în revistă a importanțelor realizări, în planul dramaturgiei și în acela al artei spectacolului, obținute pe parcursul edițiilor precedente ale festivalului, ni se pare deci cu atât mai binevenită acum, cu cât ea nu-și propune să aibă numai un caracter strict bilanțier, ci să fie la rindu-i stimulentivă pentru noi realizări artistice, pentru o cit mai pregnantă prezență a teatrului românesc la această grandioasă manifestare a muncii și a creației libere.

■ ILEANA BERLOGEA

Cinci trepte spre viitor

Idee edificatoare de viitor, inițierea Festivalului național „Cîntarea României” îi aparține în întregime secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu. S-a împlinit, în primăvara acestui an, un deceniu de cînd conducătorul țării noastre a formulat, de la tribuna celui dintîi Congres al educației politice și culturii socialiste, menirea acestui festival, „cel mai larg cadru de intensificare a activității cultural-educative, a participării maselor largi populare la dezvoltarea valorilor spirituale noi ale patriei — o formă nouă de afirmare a talentului, sensibilității și geniului creator al poporului nostru”.

Nu există om, tînr sau vîrstnic, care să nu fi fost antrenat, direct sau indirect, în această uriașă și generoasă competiție a muncii și a creației artistice sau științifice, cîștigînd cunoștințe, îndemnare, îndrăzneală a gîndirii, bucurii spirituale.

Fac parte dintre acei fericiți care au fost martori la tot ceea ce teatrul nostru a dobîndit în acest deceniu. Am văzut multe dintre spectacolele etapelor finale, după cum am străbătut adeseori țara în lung și lat cu prilejul acelor întîlniri, colocvii și săptămîni tematice ce s-au dezvoltat exploziv în cadrul generos al Festivalului, dînd creatorilor posibilitatea, mai mult decît oricînd, să-și arate talentul, puterea de muncă, atașamentul față de valorile culturii naționale.

Prîmul mare și neîndoios cîștig este acela al legăturii organice stabilite între forțele actricești și regizorale și seva pămîntului, venită prin intermediul creației literar-dramatice; scena transformată cu adevărat în locul unde prind viață și dau emoție eroii creați de dramaturgii noștri, piesa românească, mai cu seamă cea contemporană, devenită

piesa de succes — acesta este un rezultat al Festivalului.

Și această piesă nu este o ficțiune oarecare, ci însăși marea dezbateră asupra prezentului, precum și asupra trecutului privit cu ochii prezentului: piesa-metaforă, piesa-alegorie, piesa-frescă a vremurilor de astăzi și a celor trecute, piesa-document a celor mai încrîncenate lupte pentru dreptate și libertate națională și socială.

Să ne amintim mai întîi de chipul în care marea epopee a neamului s-a împlinit la cea dintîi ediție, cea din 1977, cu paginile de glorie închinatelor dobîndiri independentei țării, în toate acele piese semnate de D. R. Popescu, Horia Lovinescu, Mihnea Gheorghiu, Mircea Radu Iacoban, Mircea Bradu, Dan Tărchilă, Petru Vintilă, I. D. Sîrbu ș.a.m.d., jucate pe aproape toate scenele. Ne-am întîlnit astfel cu ipostazele dramatice ale eroilor care au făurit, cu prețul vieții, independența țării la Plevna și Grivița, ale oamenilor de stat care au mînuit cuvîntul tăios în parlamentul țării sau la tribune internaționale, pentru a apăra neatîrnarea, visul milenar al poporului nostru, într-o serie de piese cu structuri diverse, de la poemul dramatic pînă la documentul respectat cu fidelitate: Două ore de pace de D. R. Popescu, Singele de Horia Lovinescu, Patetica 77 de Mihnea Gheorghiu, Reduta de Mircea Radu Iacoban, Hotărîrea de Mircea Bradu, Marele soldat de Dan Tărchilă, Șoimii de Petru Vintilă, Iarna lupului cenușiu de I. D. Sîrbu. Cei mai buni actori și cei mai buni regizori s-au întrecut în a valorifica scenic cît mai convingător cele mai realizate pagini despre gloriosul an 1877.

O meditație asupra istoriei, tratată cu deplină libertate creatoare în ceea ce privește amănuntul, dar cu credință

fierbinte față de valorile perene, a adus la prima și la cea de-a doua ediție a festivalului Marin Sorescu cu **Răceala** și **A treia țepă**, lucrări fundamentale pentru dramaturgia noastră contemporană. Incitante prin îndrăzneala poetică, prin situații dramatice încordate și prin asociații filozofice, piesele lui Marin Sorescu au fost punctul de pornire al unor memorabile creații regizorale și actoricești. Viziunea regizorală a lui Dan Micu asupra piesei **Răceala**, montată la Teatrul „Bulandra” cu Virgil Ogășanu și Ion Caramitru în rolurile Mahomed și, respectiv, Pașa din Vidin, creația impresionantă a lui Amza Pellea în Vlad Țepeș din **A treia țepă**, pusă în scenă la Naționalul bucureștean în 1979 de către Sanda Manu, interpretarea reținută, sobră, nuanțată a lui Tudor Gheorghe în același rol, la Craiova, în regia lui Mircea Cornișteanu, la ediția din 1981, reprezintă momente de reținut în arta spectacolului românesc.

Piesa de inspirație istorică a reînviat în cele cinci ediții ale Festivalului și alte perioade din trecutul neamului, debătând în felurite moduri raportul dintre personalitate și mase, dintre individ și popor. În **Descăpăținarea** de Alexandru Sever la Teatrul Giulești se confruntau două poziții fundamentale opuse față de evenimente — voința de acțiune, reprezentată de Cantemir bătrînul, și expectativa prudentă a gînditorului Miron Costin, care cumpănește într-atît argumentele pro și contra încît se condamnă la pasivitate. Mircea Bradu în **Inima** și Dan Tărchilă în **Vasile Lucaciu** se opresc asupra acestui înflăcărat luptător pentru dreptatea celor simpli și elogiază angrenarea bărbătească în lupta socială.

Dacă istoria luptelor pentru păstrarea ființei naționale și a libertății — fi-rește, înțeleasă cu mintea și inima constructorului socialismului — a fost o sursă de inspirație a pieselor prezentate în cele cinci ediții ale Festivalului, nu mai puțin explorată a fost contemporaneitatea, prin chipul comunistului, al constructorului socialismului, al omului preocupat de perfecționarea și autoperfecționarea socială și etică, de edificarea unei lumi noi.

În aducerea pe scenă a contemporanului, dramaturgii noștri au realizat un salt substanțial, trecînd de la reconstituiri la dezbateri, de la intrigă la meditații, de la conflictul exterior la cel interior. Structuri dramatice de mare îndrăzneală își fac loc în piesa-parabolă, în drama realistă. D. R. Popescu se afirmă în continuare ca un îndrăzneț inovator al formelor literar-dramatice dătătoare de idei regizorale, fie în fresca istorico-mitică **Mormintul călărețului**

avar, pusă în scenă la Timișoara de către Ioan Ieremia sub titlul **Studiu osteologic...** (1981), fie în tensionata dramă a făuritorilor de hidrocentrale și de oameni **Hoțul de vulturi**, montată (tot în 1981) la Galați de către Nicolae Scarlat și la Iași de către Călin Florian. Dezbateri etice arzătoare, destine cu semnificații existențiale majore aduce D. R. Popescu și în edițiile ulterioare, în 1983 și 1985, cu **Rezervația de pelicani**, **Ca frunza dudului...** (ce prilejuiește un nou succes Naționalului din Timișoara) și **Paznicul de la depozitul de nisip**, la Naționalele din Iași și din Craiova.

Prin excelență un necruțător și pertinent observator al timpurilor de astăzi, Paul Everac este prezent în Festivalul național „Cîntarea României”, punînd numeroase probleme pe care le tratează direct și aspru în **Cartea lui Ioviță**, montată în 1981 la București, Tîrgu Mureș și Oradea, în **Salonul Reșița** — aceeași ediție) și în **Brățara falsă** (Teatrul „Not-tara”, 1985).

Alegerea drumului drept, singurul pe care omul se poate realiza plenar, și prețul plătit pentru această hotărîre este tema tratată de Theodor Mănescu în **Noaptea pe asfalt**, una dintre cele mai bune piese contemporane (1979, teatrul din Sfîntu Gheorghe). În timp ce odată cu **Politica 1** (1983) meditația gravă pe marginea sensurilor istoriei noastre contemporane se va situa pe un loc de frunte.

Unul dintre dramaturgii afirmați în anii celor cinci ediții ale Festivalului național „Cîntarea României”, în a cărui operă examenul de conștiință (**Nu ne naștem toți la aceeași vîrstă, Lunga po-veste de dragoste**) se asociază cu satira cu subiect contemporan sau cu metafora satirică (**Greutatea omului**, jucată în 1985 de Teatrul „Maria Filotti” din Brăila), este Tudor Popescu. S-au afirmat tot în acești ani și Viorel Cacoveanu, autorul **Valsului de la miezul nopții**, Adrian Dohotaru și mulți alții. S-au multiplicat procedeele și s-au diversificat stilurile, așa cum ne-au dovedit numeroși dramaturgi, între care Emil Poenaru cu piesa-document **Primăvara eroului**, Paul Ioachim cu numeroasele-i întrebări din **Goana**. Paul Georgescu cu emoționantul **Monolog cu fața la perete**, Sütö András cu umor caustic în **Bocet vesel pentru un fir de praf rătăcitor**, Csiki László cu multă gravitate în **Casa bătrînească** sau Méhes György, un autentic maestru al comicului.

O notă aparte, de puternică originalitate, au adus piesele lui Romulus Guga **Noaptea cabotinilor** (montată de Dan Alecsandrescu la Tîrgu Mureș în 1979)

și mai ales **Amurgul burhez** (același regizor, același teatru, 1983).

Se poate vorbi despre succesele artei teatrale în Festivalul național „Cântarea României” fără să amintim despre modul în care a realizat Cătălina Buzoianu pe scena Teatrului Mic Niște țărani în propria-i dramatizare după romanul cu același titlu de Dinu Săraru, sau **Cerul instelat deasupra noastră** de Ecaterina Oproiu, veritabil recital actoricesc al Valeriei Seciu și al lui Ștefan Iordache?

Lucrările românești noi apărute în climatul de efervescență creat de Festivalul național „Cântarea României” sau cele dinainte cunoscute, reluate acum în lecturi scenice proaspete, au reliefat forțele regizorale aparținând tuturor generațiilor, dar mai ales celei ajunse la maturitate, generație din care fac parte Cătălina Buzoianu, Dan Micu, Alexa Visarion, Alexandru Tocilescu, Tudor Mărăscu, Kincses Elemér, Ioan Ieremia, Mircea Marin, Mircea Cornișteanu, Nicolae Scarlat, Adrian Lupu, Anca Ovanez-Doroșenco; în același interval au semnat spectacole importante

regizori cu o îndelungată carieră, în frunte cu Gheorghe Harag, Sanda Manu, Sorana Coroamă-Stanca, Mihai Berechet ș.a.

Pentru actori, de la marii maeștri ai scenei pînă la cei mai tineri (Ana Ciontea în *Maria din Piticul din grădina de vară* de D. R. Popescu la Piatra Neamț, Dan Bădărău și Daniel Vulcu în *Satul blestemat* de Mircea Bradu la Oradea în 1985), eroii dramaturgiei românești au însemnat prilej pentru a-și dovedi forța creatoare, jaloane în activitatea artistică.

Ambianța competițională de înaltă ținută în cadrul festivalului a contribuit la creșterea răspunderii teatrelor față de propria lor misiune și față de spectatori, la existența unui singur teatru românesc cu patruzeci și una de înfățișări și mii de ipostaze, fiecare spectacol reprezentînd, în fond, o nouă modalitate de a fi, și fiecare piesă românească pusă în scenă, un nou examen al cunoașterii de sine și al cunoașterii valorilor noastre spirituale, al legăturilor teatrului cu viața și cu publicul.

■ NATALIA STANCU

Permanența valorilor

Mormintul călărețului avar și Hoțul de vulturi de D. R. Popescu, **Cartea lui Ioviță și Salonul** de Paul Everac, **Politica și Trestia gînditoare** de Th. Mănescu, **Clipa și Dragostea și revoluția** după Dinu Săraru, **Răceala și A treia țepă** de Marin Sorescu, **Greul pămîntului** de Valeriu Anania, **Descăpăținarea** de Al. Sever, **Cerul instelat deasupra noastră** de Ecaterina Oproiu, **Dulcea ipocrizie a bărbatului matur și Un suflet romantic** de Tudor Popescu; scrieri de D. Solomon, M. R. Iacoban, Dan Tărchilă, Mircea Bradu, Paul Cornel Chitic, Ion Brad, Platon Pardău, Eugenia Busuioceanu, Emil Poenaru, Mircea Vaida... Am numit doar o parte a premierelor absolute de relief din ultimii ani.

În climatul Festivalului național „Cântarea României”, paralel cu acest fenomen de maximă importanță, al lansării unor noi lucrări originale, s-a mai remarcat și un interesant demers de readucere în atenție și repunere în circulație a unor piese din ceea ce s-ar putea numi „fondul de bază” al dramaturgiei socialiste. La originea acestei orientări, susținută

deopotrivă de regizori precum Dan Alecsandrescu, Mihai Berechet și Kovács Ferenc, de creatori din generația de mijloc (Mircea Marin, Mircea Cornișteanu), ori de artiști foarte tineri (Dominic Dembinski, Cătălin Naum, Cristian Ioan, Anca Florea) s-a aflat, desigur, faptul că tematica și mesajul lucrărilor consacrate, așa cum se fixează ele în conștiință, păreau a răspunde — mai bine chiar decît multe creații recente — dorinței oamenilor de teatru de a sărbători evenimentele politice importante ale ultimelor decenii, de a participa direct, prin spectacole de intens suflu patriotic, la marile comemorări istorice.

Acestei direcții (îndreptățite, fără îndoială, și de rezistența valorii artistice a operelor respective la trecerea timpului), i-au răspuns afirmativ piese mai vechi de Al. Voitin, Paul Everac, Iosif Naghiu, de un deosebit interes dovedindu-se drama de debut a lui Titus Popovici și mai multe dintre operele purtînd semnătura lui Horia Lovinescu.

Atrăgînd inițial prin legătura ficțiunii artistice cu evenimentul, unele dintre a-